

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. rugsėjo 22 d.
(OR. en)

13168/23

SOC 619
EMPL 441
EDUC 359
ECOFIN 897
DIGIT 187

PRANEŠIMAS

nuo:	Pirmininkaujančios valstybės narės
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	2023 m. Europos semestras. Naujų technologijų poveikis darbo jėgai: teisingos skaitmeninės pertvarkos link – Politiniai debatai

Rengiantis 2023 m. spalio 9 d. EPSCO tarybos posėdyje įvyksiantiems politiniams debatams, delegacijoms pridedamas pirmininkaujančios valstybės narės orientacinis pranešimas pirmiau nurodyta tema.

EPSCO taryba (užimtumas ir socialiniai reikalai)

2023 m. Europos semestras.

Naujų technologijų poveikis darbo jėgai: teisingos skaitmeninės pertvarkos link

Europos Sąjungai ir jos valstybėms narėms jau seniai yra iškilęs poreikis spręsti labai svarbius ateities uždavinius, bendrus visų pasaulio šalių ekonomikoms ir visuomenėms, susijusius su žaliaja pertvarka, skaitmenizacija, demografiniais pokyčiais ir gyventojų skaičiaus mažėjimu tam tikroje jų teritorijos dalyje.

Kalbant konkrečiai apie skaitmenizaciją, Europos Vadovų Taryba naujojoje 2019–2024 m. strateginėje darbotvarkėje¹ pareiškė, kad ateinančiais metais skaitmeninė transformacija toliau spartės ir turės plataus masto poveikį ir kad mūsų politika turi būti formuojama taip, kad įkūnytų mūsų visuomenės vertybes, skatintų įtraukumą ir išliktų suderinama su mūsų gyvenimo būdu.

Atsižvelgdama į tai, Komisija 2020 m. savo komunikate „Europos skaitmeninės ateities formavimas“² paskelbė, kad siekdama užtikrinti skaitmeninius sprendimus, kurie padėtų Europai savarankiškai siekti skaitmeninės transformacijos, atitinkančios mūsų vertybes, daugiausia dėmesio skirs trims veiksmų kryptims: žmonėms tarnaujančioms technologijoms, teisingai ir konkurencingai ekonomikai ir europietiškam skaitmeninės transformacijos, stiprinančios mūsų demokratines vertybes, paisančios mūsų pagrindinių teisių ir padedančios siekti tvarios, neutralaus poveikio klimatui ir efektyviai išteklius naudojančios ekonomikos, keliui.

Skaitmeninė pertvarka ir jos poveikis užimtumui, įmonėms ir darbuotojams reikalingiems įgūdžiams, darbo sąlygoms ir darbo santykiams yra didžiulis iššūkis užimtumo, darbo ir socialinės apsaugos politikai bei socialiniam dialogui.

Skaitmenizacija iš esmės keičia prekių gamybos ir paslaugų teikimo būdus. Nors nerealu manyti, kad naujos technologijos gali visiškai pakeisti žmones, vis labiau automatizuojant procesus atsiranda naujų profesijų, visiškai transformuojamos kitos ir išnyksta daug pasenusių ar nereikalingų profesijų.

¹ 2019 m. birželio 20 d. Europos Vadovų Tarybos išvados.

² Komunikatas „Europos skaitmeninės ateities formavimas“, 2020 2 19, COM(2020) 67 final.

Technologinė revoliucija gali sukurti naujų užimtumo galimybių ir panaikinti esamas dalyvavimo darbo rinkoje spragas. Pavyzdžiui, galima tikėtis, kad vien dėl dirbtinio intelekto (DI) ir robotikos per ateinančius penkerius metus visame pasaulyje bus sukurta beveik 60 mln. naujų darbo vietų³. Su sąlyga, kad bus imtasi politikos veiksmų, kuriais būtų veiksmingai mažinama skaitmeninė atskirtis, skaitmenizacija taip pat gali būti naudinga kaimo ir izoliuotoms vietovėms, kurioms ypač didelį poveikį daro visuomenės senėjimas ir gyventojų skaičiaus mažėjimas.

Be to, skaitmenizacija turi didelį poveikį teisei į įtraukų, kokybišką švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą, kaip nustatyta Europos socialinių teisių ramsčio 1 principe. Dėl skaitmeninės pertvarkos kaip niekad būtina, kad būtų galima įgyti ir atnaujinti skaitmeninius įgūdžius, kad visi piliečiai galėtų visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime, o įmonės ir darbuotojai galėtų sėkmingai valdyti darbo rinkoje vykstančius pokyčius.

Sprendime, kuriuo paskelbti Europos įgūdžių metai⁴, primenama, kad ES daugiau kaip 90 % profesinių funkcijų reikia turėti bazinį skaitmeninių žinių lygį, tačiau apie 42 % ES piliečių, įskaitant 37 % darbuotojų, trūksta pagrindinių skaitmeninių įgūdžių.

ES, nacionalinio, regioninio ar vietos lygmens priemonės, kurių imamasi tame sprendime nustatytiems tikslams pasiekti, turėtų padėti siekti ES 2030 m. tikslų, apibrėžtų Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane. Be kita ko, tai reiškia, kad bent 60 % visų suaugusiųjų kasmet turėtų dalyvauti mokymuose ir kad bent 80 % 16–74 m. amžiaus asmenų turėtų turėti pagrindinius skaitmeninius įgūdžius – tai būtina įtraukties ir dalyvavimo darbo rinkoje ir visuomenėje sąlyga skaitmeniškai transformuotoje Europoje.

Be to, dirbtinio intelekto naudojimo poveikis darbo sąlygoms ir darbuotojų teisėms tampa vis aktualesnis. Nors DI sistemų naudojimas gali atnešti daug naudos darbuotojams ir įmonėms, dėl jo kyla ir iššūkių, pavyzdžiui, kai įmonės savo valdymo ir organizacinių įgaliojimų pareigas perduoda algoritmams, taip didindamos savo kontrolės pajėgumus.

³ Komunikatas „Tvirta socialinė Europa teisingai pertvarkai užtikrinti“ (dok. ST 5353/20).

⁴ 2023 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas dėl Europos įgūdžių metų (OL L 125, 2023 5 11, p. 1).

Pagrindiniai darbo santykių ir darbo sąlygų aspektai, pavyzdžiui, įdarbinimas ir atranka, užduočių paskirstymas ir darbo rezultatų vertinimas, karjeros perspektyvos ir sutarčių nutraukimas, vis dažniau pavedami automatizuotoms sprendimų priėmimo sistemoms.

Šių automatizuotų sistemų naudojimas gali būti naudingas darbuotojams, pavyzdžiui, didinant jų našumą, skatinant įtraukumą arba didinant saugą darbo vietoje. Tačiau dėl to gali kilti didelė nauja rizika, pavyzdžiui, algoritminis šališkumas, kuris gali pakenkti pagrindiniams principams ir teisėms darbo vietoje. Priešingai Lygybės sąjungos tikslams⁵, tai gali įtvirtinti diskriminaciją dėl negalios, rasinės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, lyties, amžiaus arba seksualinės orientacijos.

Užimtumo ir darbo politika turi suteikti pakankamai garantijų, kad būtų tinkamai, sąžiningai ir veiksmingai reaguojama į šias realijas, užtikrinant, kad technologinė plėtra būtų neatsiejama nuo tinkamų darbo sąlygų, darbo ir socialinės apsaugos. Atsižvelgiant į tai, DI ir algoritmų naudojimas turėtų būti kontroliuojamas žmogaus ir turėtų būti skatinama skaitmenizacija darbuotojų labui, kartu gerbiant jų asmenines ir kolektyvines teises.

Pavyzdžiui, kai kurios šalys priėmė teisės aktus dėl pareigos įmonėms užtikrinti algoritmų skaidrumą ir poreikio informuoti darbuotojų atstovus apie jų naudojimą organizuojant darbą.

Naudojant technologijas darbo vietoje, turi būti užtikrintas socialinis teisingumas, įtrauktis, lygybė, darbuotojų teisės ir sveikata bei sauga. Kadangi teigiame, jog žaliaji pertvarka turi būti sąžininga, sąžininga skaitmeninė pertvarka taip pat turi būti mūsų viešosios politikos tikslas, laikantis Europos socialinių teisių ramsčio ir Europos deklaracijos dėl skaitmeninių teisių ir principų⁶. Tai reiškia, kad turėtų būti užtikrintos ekonominės veiklos plėtros ir užimtumo bei darbo sąlygų kokybės gerinimo galimybės ir vengiama neigiamo ekonominio ir socialinio poveikio darbuotojų teisėms.

⁵ ES teisės aktų ir iniciatyvų kovos su diskriminacija srityje apžvalga pateikiama šiuo adresu: [The Union of Equality \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-summaries/default/1316823.pdf).

⁶ [European Declaration on Digital Rights and Principles | Shaping Europe's digital future \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-summaries/default/1316823.pdf)

Europos semest্রে nuolat pabrėžiamas poreikis vykdyti reformas ir investicijas, kuriomis remiama skaitmeninė pertvarka. 2023 m. metinėje tvaraus augimo apžvalgoje nustatyta, kad tokios priemonės yra būtinos ES ekonominei bazei stiprinti, verslo kūrimui ir verslumui skatinti, kartu sprendžiant skaitmeninių įgūdžių trūkumo klausimą – tai ypatingas uždavinys, kurį reikia spręsti siekiant didinti teisingumą ir konkurencingumą.

Siekiant užtikrinti tokią sąžiningą skaitmeninę pertvarką, labai svarbus vaidmuo tenka socialiniams partneriams. Trišalis ir dvišalis socialinis dialogas ir kolektyvinės derybos visais lygmenimis yra pagrindinės priemonės, skirtos visapusiškai prie darbdavių ir darbuotojų poreikių pritaikyti politikai analizuoti, apibrėžti ir įgyvendinti.

Atsižvelgiant į tai, ministrų prašoma pasikeisti nuomonėmis šiais klausimais:

- Kokias naujas iniciatyvas būtų galima pradėti ES lygmeniu siekiant stebėti ir spręsti naujų technologijų poveikio užimtumui, įgūdžiams, darbuotojų teisėms, darbo sąlygoms, darbo santykiams ir socialinėms teisėms klausimą?
- Kaip užtikrinti, kad skaitmeninė pertvarka būtų sąžininga? Kaip Europos semestras gali padėti valstybėms narėms imtis tinkamų veiksmų? Koks yra trišalio ir dvišalio socialinio dialogo vaidmuo?